

BOSNA I HERCEGOVINA
REPUBLIKA SRPSKA
VRHOVNI SUD
REPUBLIKE SRPSKE
Broj: 71 0 P 290667 22 Rev
Dana: 3.11.2022. godine

Vrhovni sud Republike Srpske u vijeću sastavljenom od sudija Tanje Bundalo, kao predsjednice vijeća, Senada Tice i Gorjane Popadić, kao članova vijeća, u pravnoj stvari tužitelja JZU UKC RS B., koga zastupa generalni direktor prof. dr sc. med. V.Đ., protiv tuženog N.G. iz B., koga zastupa punomoćnik V.R., advokat iz B., radi duga, vrijednost spora 186.299,81 KM, odlučujući o revizijama stranaka izjavljenim protiv presude Okružnog suda u Banjaluci broj 71 0 P 290667 22 Gž od 12.4.2022. godine, na sjednici održanoj 3.11.2022. godine, donio je

PRESUDU

Revizija tuženog se odbija.

Revizija tužitelja se odbacuje.

Obrazloženje

Presudom Osnovnog suda u Banjaluci broj 71 0 P 290667 18 P od 23.9.2021. godine, obavezan je tuženi da tužitelju na ime naknade štete zbog neispunjenja obaveza iz Ugovora o specijalizaciji broj ... od 12.9.2007. godine, isplati iznos od 186.299,81 KM sa zakonskom zateznom kamatom počev od 8.4.2016. godine do isplate, u roku od 30 dana od donošenja presude.

Obavezan je tuženi da tužitelju na ime naknade troškova postupka isplati iznos od 2.212,99 KM sa zakonskom zateznom kamatom od 23.9.2021. godine do isplate, u roku od 30 dana od donošenja presude, dok je preko dosuđenog iznosa zahtjev odbijen.

Presudom Okružnog suda u Banjaluci broj 71 0 P 290667 22 Gž od 12.4.2022. godine, žalba tuženog je djelimično usvojena i prvostepena presuda preinačena tako što je tuženi obavezan da tužitelju umjesto iznosa od 186.299,81 KM isplati iznos od 116.432,24 KM, a umjesto dosuđenog iznosa troškova postupka od 2.212,99 KM isplati iznos od 1.372,05 KM, dok je u preostalom dijelu žalba odbijena i prvostepena presuda potvrđena.

Obavezan je tužitelj da tuženom na ime naknade troškova žalbenog postupka isplati iznos od 866,40 KM, u roku od 30 dana od prijema prepisa presude.

Blagovremeno izjavljenom revizijom tužitelj pobija drugostepenu odluku u odbijajućem dijelu zbog povrede odredaba parničnog postupka i zbog pogrešne primjene

materijalnog prava, sa prijedlogom da se pobijana presuda preinači i tužbeni zahtjev usvoji, odnosno da se potvrdi prvostepena presuda ili da se ukine i predmet vrati na ponovno odlučivanje.

Blagovremeno izjavljenom revizijom tuženi pobija drugostepenu odluku u dosuđujućem dijelu zbog povrede odredaba parničnog postupka i zbog pogrešne primjene materijalnog prava, sa prijedlogom da se pobijana presuda preinači i tužbeni zahtjev odbije ili da se ukine i predmet vrati na ponovno odlučivanje. Tuženi traži naknadu troškova postupka na ime sastava revizije u iznosu od 2.667,60 KM, uvećan za iznos sudske takse.

Tužitelj u odgovoru predlažu da se revizija odbije kao neosnovana.

Tuženi nije izjavio odgovor na reviziju tužitelja.

Revizija tuženog nije osnovana.

Revizija tužitelja nije dozvoljena.

Predmet spora je zahtjev tužitelja o kome je odlučeno izrekom prvostepene presude.

Tuženi je zasnovao radni odnos kod tužitelja 28.12.2005. godine, na određeno vrijeme na radnom mjestu „ljekar opšte medicine-sekundarac“ u Klinici ..., nakon čega zaključuje 16.3.2006. godine ugovor o radu na neodređeno vrijeme, a 7.8.2007. godine zaključuje ugovor za radno mjesto „ljekar na specijalizaciji“ iz otorinolaringologije. U konačnom je tuženi ugovorom o radu broj ...od 1.6.2010. godine, zaposlen na neodređeno vrijeme na poslovima „doktora medicine“ u Klinici ...

Tužitelj i tuženi su 12.9.2007. godine zaključili Ugovor o specijalizaciji iz otorinolaringologije, broj ..., u skladu sa Pravilnikom o specijalizacijama i usmjerenim specijalizacijama zdravstvenih radnika i zdravstvenih suradnika („Službeni glasnik RS“, broj 61/01, 79/02, 2/03 i 53/05), po kome se obavlja specijalistički staž i polaže specijalistički ispit. Ugovoru je prethodilo rješenje Ministarstva Republike Srpske broj ... od 31.8.2007. godine, kojim je tuženom odobrena specijalizacija.

Članom 3. i 4. ugovora tužitelj se obavezao isplaćivati plate i druge naknade predviđene ugovorom o radu koji su zaključili, kao i troškove za obavljanje specijalizacije, za vrijeme obavljanja specijalističkog staža u i van KC B. Prema članu 5. ugovora, tužitelj se obavezao da će specijalizanta po završetku specijalizacije i nakon položenog specijalističkog ispita rasporediti na radno mjesto koje odgovara njegovoj stručnoj spremi i radnoj sposobnosti.

Članom 6. tuženi (specijalizant) se obavezao da će po završetku specijalizacije ostati u radnom odnosu kod tužitelja onoliko vremena koliko je trajao specijalistički staž, a koji rok se računa od dana raspoređivanja na radno mjesto za čije je vršenje kao uslov predviđena završena specijalizacija iz otorinolaringologije.

Prema članu 7. specijalizant se obavezuje nadoknaditi sve troškove i vratiti naknade plata i druge naknade koje je primio za vrijeme obavljanja specijalističkog staža, ako prekine specijalizaciju, ako mu prije isteka roka iz člana 6. ugovora prestane radni odnos kod tužitelja i ako u roku od 12 mjeseci nakon obavljenog specijalističkog staža ne položi specijalistički

ispit. Prema odredbi člana 8. specijalizantu prestaje radni odnos ako prekine specijalizaciju ili ako u roku od 12 mjeseci ne položi specijalistički ispit.

Tužitelj je tuženom u više navrata produžavao rok za polaganje specijalističkog ispita, tako da je krajnji rok da položi ispit isticao 19.6.2015. godine. S obzirom da tuženi do tada nije položio ispit, rješenjem tužitelja broj ... od 18.2.2016. godine prestao mu je radni odnos sa 7.4.2016. godine, otkazom ugovora o radu broj ... od 1.6.2010. godine.

Tuženi je vodio radni spor radi poništenja otkaza ugovora o radu. Prvostepeni sud je usvojio tužbeni zahtjev tužitelja (tuženog iz ove parnice), dok je drugostepeni sud usvojio žalbu tuženog (tužitelja iz ove parnice) i presudom broj 71 0 Rs 242379 19 Rsž od 30.9.2019. godine preinačio prvostepenu presudu i tužbeni zahtjev odbio u cijelosti. Vrhovni sud Republike Srpske je presudom broj 71 0 Rs 242379 20 Rev od 23.3.2021. godine odbio reviziju tužitelja.

Naprijed navedene činjenice između stranaka nisu sporne.

Prvostepeni sud cijeni neosnovanim navode tuženog o ništavosti člana 7. Ugovora o specijalizaciji, jer nalazi da je ugovor zaključen slobodnom voljom oba ugovarača i nije protivan odredbama člana 35. stav 5., 53. stav 1. i 54. stav 2. Zakona o radu („Službeni glasnik RS“, broj 1/16, 66/18, 91/21 i 119/21).

Stav je prvostepenog suda da je tuženi u spornom periodu koji se odnosi na specijalizaciju, sve svoje radne aktivnosti obavljao u okviru specijalističkog staža prema planu i programu specijalizacije.

Nalazeći da je tužitelj u cijelosti ispunio svoje ugovorne obaveze, a da tuženi nije jer nije položio specijalistički ispit, sud tužbeni zahtjev usvaja pozivom na odredbe člana 262., 266. i 277. Zakona o obligacionim odnosima („Službeni list SFRJ“, broj 29/78, 39/85, 45/89 i 57/89, te „Službeni glasnik RS“, broj 17/93 do 74/04 -u daljem tekstu: ZOO).

Visinu tužbenog zahtjeva sud je utvrdio prihvatanjem nalaza vještaka ekonomske struke S. S. (osnovni nalaz od 1.2.2021. godine i dopuna nalaza od 25.2.2021. godine), koji je naveo da je tuženi za vrijeme trajanja specijalističkog staža u periodu od 12.9.2007. godine do 19.8.2014. godine, na ime bruto plata primio iznos od 185.299,81 KM, dok je tužitelj na ime ostalih troškova specijalizacije izvršio uplatu iznosa od 1.000,00 KM. Stoga je sud obavezao tuženog na vraćanje ukupnog iznosa od 186.299,81 KM sa zateznom kamatom na iznos glavnog duga sud počev od 8.4.2016. godine, kao prvog dana od dana prestanka radnog odnosa tuženog.

Drugostepeni sud je djelimično usvojio žalbu tuženog i dosuđeni iznos od 186.299,81 KM snizio na iznos od 116.432,24 KM, navodeći da se radniku isplaćuje neto plata dok bruto platu sačinjavaju i doprinosi koji su prihodi određenih fondova, a ne tuženog.

Prihvata da tuženi ima obavezu nadoknade i dodatnih troškova od 1.000,00 KM jer se oni direktno odnose na troškove specijalizacije.

Drugostepeni sud je neosnovanim ocijenio žalbeni prigovor da tužitelj nema pravo potraživati isplaćene plate jer je tuženi u spornom periodu radio kod tužitelja, pa mu pripada plata za njegov rad.

Odluka drugostepenog suda zasnovana je na odredbi člana 26. Zakona o radu („Službeni glasnik RS“, broj 55/07-prečišćeni tekst -u daljem tekstu: ZOR) u vezi sa odredbom člana 132. stav 5. ZOO.

Drugostepena odluka je pravilna i navodi revizije tuženog je ne dovode u opravdanu sumnju.

Raskidanjem ugovora o specijalizaciji, kao posljedice otkaza ugovora o radu, nastala je posljedica iz člana 132. stav 2. ZOO, tj. pravo tužitelja da traži ono što je dao u izvršenju tog ugovora.

U obligacionopravnom smislu, ugovorom o radu radnik iznajmljuje, na određeno ili neodređeno vrijeme, svoje radne sposobnosti poslodavcu, koji mu, za uzvrat, plaća određenu zaradu, pri čemu se među njima uspostavlja i propisima uređen odnos ispunjen pravima, obavezama i odgovornostima. Ugovor o radu nije samo akt zasnivanja nego i uređivanja radnog odnosa. Kao akt uređivanja radnog odnosa, ugovor o radu ima normativno dejstvo, jer određuje sadržinu prava, obaveza i odgovornosti svakog zaposlenog i svakog poslodavca. Ugovorom o radu se mogu ugovoriti i druga prava i obaveze koja nisu uređena Zakonom o radu i opštim aktom (pa tako i specijalizacija). Sadržaj ugovora o radu može se mijenjati (kao i svaki drugi ugovor) tokom trajanja radnog odnosa saglasnošću volja potpisnika. Odredbama Zakona o radu nije zabranjeno da se prava, obaveze i odgovornosti ugovarača u toku rada regulišu još nekim ugovorom (kao ugovorom o specijalizaciji), a ne samo ugovorom o radu na neodređeno (ili određeno) vrijeme.

Članom 26. ZOR, koji je bio na snazi u vrijeme zaključenja ugovora o specijalizaciji, je propisano da poslodavac može radnika uputiti na određene oblike stručnog osposobljavanja i usavršavanja, u skladu sa zahtjevima i potrebama radnog mjesta radnika, a posebno kada dođe do usvajanja i primjene novih metoda u organizaciji i tehnologiji rada.

Radnik ima pravo na naknadu plate u visini 100% od plate u slučaju da se nalazi na stručnom osposobljavanju i usavršavanju radi potreba procesa rada kod poslodavca. To znači da radnik ima pravo naknadu plate samo ako je upućen na školovanje, odnosno specijalizaciju ili drugi vid usavršavanja, ako se to usavršavanje provodi u cilju poboljšanja radnikovih sposobnosti za radno mjesto kod poslodavca, a ne za usavršavanje radi potreba drugog poslodavca. U protivnom, postavlja se pitanje interesa poslodavca za slanje radnika na usavršavanje i isplatu naknade plate za vrijeme tog usavršavanja dok radnik ne obavlja rad, što tužena u reviziji osnovano navodi.

Prema odredbi člana 90. ZOR radnik ostvaruje pravo na platu u skladu sa Kolektivnim ugovorom, Pravilnikom i ugovorom o radu, a odredbom člana 93. istog zakona propisano je da radnik ima pravo na naknadu plate za vrijeme odsustvovanja sa rada u slučajevima predviđenim zakonom, Kolektivnim ugovorom, Pravilnikom o radu i Ugovorom o radu, pa proizlazi da plata radniku pripada isključivo za rad, a ne samo zbog formalnog postojanja radnog odnosa.

U konkretnom slučaju ugovor o specijalizaciji je izraz slobode ugovaranja, u smislu odredbe člana 10. ZOO, a po svom sadržaju prema već rečenom predstavlja svojevrsan ugovor o radu, odnosno dopunu takvog ugovora, kojim se uređuje radnopravni status tuženog, prava i obaveze ugovarača u vezi sa odobrenom specijalizacijom.

Tuženi je navedeni ugovor potpisao svojom slobodnom voljom.

Njegovim odredbama nisu utvrđeni nepovoljniji uslovi rada za tuženog od onih zakonom propisanih. Štaviše, omogućeno mu je je napredovanje u poslu u vidu specijalizacije. Prema tome, taj ugovor nije protivan odredbama ZOO, a ni navedenim odredbama ZOR, niti nekim drugim prinudnim propisima.

U pogledu odredbe člana 7. po kojoj je, pod taksativno navedenim uslovima, tuženi dužan tužitelju nadoknaditi “sve troškove koje je ovaj imao u vezi sa obavljanjem specijalizacije, vratiti naknadu plate i druge naknade koje je primio za vrijeme obavljanja specijalističkog staža”, pravilno je zaključeno da se ne radi o ništavoj odredbi ugovora o specijalizaciji. Ovo pitanje sud je rješio u formi prethodnog pitanja sa dejstvom u ovoj parnici (član 12. stav 2. Zakona o parničnom postupku („Službeni glasnik RS“, broj 58/03, 85/03, 74/05, 63/07, 49/09 i 61/13-u daljem tekstu: ZPP).

Nije sporno da je tužitelj ispunjavao svoje obaveze od zaključenja ugovora o specijalizaciji do dana prestanka radnog odnosa tuženog, što proizlazi i iz evidencije o isplatama plata i naknada koje je tužitelj dostavio i iz nalaza vještaka ekonomske struke.

Ne mogu se prihvatiti revizioni navodi da tužitelj nema pravo potraživati sredstva data tuženom na ime plata, jer je tuženi radio za vrijeme specijalizacije puno radno vrijeme za koje mu pripada pravo na platu.

Članom 4. ugovora o specijalizaciji tužitelj se obavezao da isplaćuje tuženom, kao specijalizantu, naknadu plata za vrijeme obavljanja specijalizantskog staža i druge naknade i troškove vezane za obavljanje specijalizacije, pa u tom iznosu, suprotno revizionim navodima, nisu sadržane isplaćene plate, jer je u periodu specijalizacije tuženom isplaćivana naknada plate (član 94. ZOR), obzirom da se radi o periodu stručnog usavršavanja po ugovoru o specijalizaciji, a ne o radu po ugovoru o radu za koji se isplaćuje plata (član 90. ZOR).

Revizija ne dovodi u sumnju pravilnost obračuna plata iz nalaza vještaka ekonomske struke, time ni iznos obračuna neto plate po izreci drugostepenog suda, pa se time neće baviti ni ovaj sud.

Visina troškova od 1.000,00 KM koja se direktno odnosi na troškove specijalizacije tuženog, nije sporna.

Dakle, pobijanom odlukom pravilno je suđeno kada je tuženi obavezan da vrati iznos od 116.432,24 KM sa zateznom kamatom. Ustavni sud Bosne i Hercegovine se u većem broju svojih odluka (npr. u odlukama broj AP- 1686/17 od 24.4.2019. godine, AP- 2810/19 od 11.3.2020. godine, AP-2066/18 od 11.3.2018. godine AP-77/21 od 5.10.2022. godine), izjasnio u vezi ove vrste sporova. Pobijana odluka je u skladu sa shvatanjima izraženim u navedenim apelacionim odlukama i odlukama ovog suda.

Stav iz pobijane odluke koji slijedi shvatanje da tuženi može biti obavezan samo na vraćanje neto plate, a ne bruto plate, nije u skladu sa stavom koga je revizioni sud iznio u svojim odlukama (npr. broj 72 0 Rs 018781 15 Rev od 18.1.2017. godine, 85 0 P 026984 16 Rev od 28.9.2017. godine, 80 0 P 091595 20 rev od 2.6.2021. godine, 83 0 Rs 043790 21 Rev od 11.11.2021. godine). Međutim, s obzirom da se radi o odbijajućem dijelu tužbenog zahtjeva taj dio pobijane odluke mogao bi se ispitati samo po reviziji tužitelja koja, u konkretnom slučaju, nije dozvoljena.

Odredbom člana 247. stav 2. ZPP, između ostalog, propisano je da je revizija nedozvoljena ako nije izjavljena preko punomoćnika iz člana 301. b) ZPP.

Članom 301. b) stav 1. ZPP, propisano je da u postupku po reviziji stranku mora, kao punomoćnik, zastupati advokat, osim ako je sama stranka advokat, a izuzetno od ovog stava, stranka može sama izjaviti reviziju ako ima položen pravosudni ispit, odnosno za stranku reviziju može izjaviti punomoćnik koji je, prema odredbama ovog ili drugog zakona, ovlašćen da zastupa stranku, a koji ima položen pravosudni ispit (stav 2.).

S obzirom da je, u konkretnom slučaju, za tužitelja reviziju izjavio generalni direktor prof. dr sc. med. V.Đ., očigledno je da se radi o neotklonjivom procesnom nedostatku iz kog razloga je revizija odbačena.

Temeljem odredbe člana 247. stav 1. i 2. u vezi sa odredbom člana 248. ZPP, odlučeno je kao u izreci.

Predsjednica vijeća
Tanja Bundalo

Za tačnost opravka ovjerava
Rukovodilac sudske pisarnice
Biljana Aćić